

A környezettudatos fogyasztói
magatartás vizsgálata Magyarországon,
különös tekintettel a szelektív
hulladékgyűjtő magatartásra

Schäfferné Dudás Katalin

Egyetemi tanársegéd

PTE KTK, Gazdaságtudományi Intézet, Marketing
Tanszék

Fenntartható Fogyasztás Magyarországon

Tudományos Konferencia, 2007 december 18.

A tanulmány céljai

- A szelektív hulladékgyűjtő magatartás bemutatása
- Egy reprezentatív hazai kérdőíves kutatás témához kapcsolódó eredményeinek bemutatása

Irodalmi háttér

- Exponenciális növekedés (Meadows et al 2004)
 - Népeség
 - Termelés
 - Fogyasztás
 - Szennyezés
- Hulladéknövekedés
 - Termelésben
 - Háztartásokban
- A fogyasztók lehetőségei a hulladék környezetkárosító hatásának csökkentésére:
 - Kevesebb „hulladéknak való” vásárlása
 - Szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás
 - Veszélyes hulladékok elkülönítése

Irodalmi háttér

A szelektív hulladékgyűjtő magatartásnak
környezetvédelmi szempontból stratégiai jelentősége van.
(Fojtik és Erdős 2004)

- Mi motiválja az embereket a szelektív hulladékgyűjtő programban való részvételre?
 - A környezet állapotáért és a környezeti problémákért érzett aggodalom (Ebreo és Vining 2001)
 - Gazdasági ösztönzők (Ebreo és Vining 2001, Scott 1999)
 - Társadalmi nyomás (Ebreo és Vining 2001, Scott 1999)
- Negatív motivációk (Ebreo és Vining 2001):
 - Információhiány
 - Jelentéktelenség érzése
 - Alacsony társadalmi támogatottság

Irodalmi háttér

- A szelektív hulladékgyűjtő magatartást befolyásoló tényezők:
 - Demográfia: egymásnak ellentmondó eredmények
 - Perceived consumer effectiveness
 - Általános ökológiai tájékozottság
 - A környezetért érzett aggodalom
 - A szelektív hulladékgyűjtő infrastruktúra minősége
 - A hulladék-szétválogatási tevékenységsorozat észlelt bonyolultsága/egyszerűsége
 - A szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatos specifikus ismeretek
 - Az adott háztartásban van-e elég hely a hulladék-szétválogatáshoz, stb.

Saját kutatás

- A kutatás helye és ideje:
 - Magyarország
 - 2005 június-július
- Minta: 1000 fős, országosan reprezentatív
- Támogató: E.ON Hungária Zrt.
- Célok:
 - Általános környezeti attitűdök felmérése
 - Energiával kapcsolatos speciális attitűdök megismerése (energiatakarékosság, környezetbarát energia iránti kereslet)
 - Környezetbarát magatartások iránti elkötelezettség feltérképezése
- Módszer: kérdőíves face-to-face megkérdezés

A kérdőív

- 19 általános attitűdállítás – 5 fokozatú Likert skála
 - TERMÉSZET: a természet egyensúlya törékeny
 - KORLÁT: a Föld eltartóképessége korlátozott
 - EMBER: az ember a természet felett áll
- 13 energiával, energiatakarékossággal kapcsolatos speciális attitűdállítás – 5 fokozatú Likert skála
- 19 környezetbarát magatartás – 4 fokozatú gyakorisági skála (soha, néha, gyakran, mindig)
 - KBVAS: környezetbarát vásárlások (bioélelmiszer-vásárlás, ökocímkével ellátott termékek preferálása, állatkísérletek elutasítása)
 - TAKVAS: takarékos vásárlások (energiatakarékos cikkek és az utántöltő csomagolás előnyben részesítése)
 - ETAK: energiatakarékosság (hat energiatakarékos tevékenység)
- Demográfiai jellemzők: nem, életkor, iskolai végzettség, vagyoni helyzet, településtípus

Eredmények - általános

- A magyar lakosság a környezet iránt alapvetően kedvező általános attitűdöket mutat
 - TERMÉSZET: 4,54
 - KORLÁT: 4,00
 - EMBER: 2,30
- A kedvező környezeti hozzáállás a vizsgált tevékenységek esetében csak részben tükröződik
 - KBVAS: 2,27
 - TAKVAS: 3,39
 - ETAK: 3,74
- A válaszadók 43,6 százaléka él olyan településen, ahol van lehetőség a szelektív hulladékgyűjtésre = 436 fős minta

Eredmények – szelektív hulladékgyűjtés

- A megkérdezettek körülbelül 30 százaléka vallotta azt, hogy teljes mértékben igaz rá az állítás, miszerint szelektíven gyűjti a hulladékot
- Csak 21,6 százalékuk állította, hogy soha nem teszi ezt
- A háttérváltozók közül csak a vagyoni helyzet hatását találtuk szignifikánsnak
- Az általános környezeti attitűdök gyenge, gyenge-közepes hatást gyakorolnak a cselekvésre
- A szelektív hulladékgyűjtés szignifikánsan és pozitívan korrelál a többi környezettudatos tevékenységgel

Hipotézisek

H1: Magyarországon a legkedvezőbb általános környezeti attitűdökkel a 30-39 éves, jobb módú, iskolázottabb, város lakó nők rendelkeznek.

- Részben teljesült
- A nemnek és az életkornak eredményeink szerint nincs szignifikáns hatása
- Az iskolázottság és a vagyoni jómód növekedése valóban pozitívan korrelál a környezeti hozzáállással
- Ellentmondásos a településtípus befolyásoló hatása

Hipotézisek

H2: A természet kényes egyensúlyával (TERMÉSZET) és a gazdasági- és népességnövekedés korlátozottságával (KORLÁT) való egyetértés pozitívan korrelál a környezetbarát tevékenységekkel.

H3: Az antropocentrikus felfogás (EMBER) negatívan korrelál a környezetbarát tevékenységekkel.

- Részben teljesültek
- A környezetbarát vásárlásokra (KBVAS) csak néhány attitűdváltozónak van szignifikáns, gyenge hatása
- A takarékos vásárlásokra (TAKVAS) és az energiatakarékos tevékenységekre (ETAK) a várt irányban hatnak az attitűdök
- A szelektív hulladékgyűjtő magatartásra vonatkozóan a 2. hipotézis teljesült, a 3. nem

Hipotézisek

H4: A környezeti problémák meglétében való hit („A média eltúlozza a környezeti problémákat”) negatívan korrelál a környezetbarát tevékenységekkel, azaz aki nem fogadja el azt az állítást, hogy a média eltúlozza a környezeti problémákat, az több környezetbarát tevékenységet végez.

- Részben teljesült
- A 14. állítás a környezetbarát vásárlásokra (KBVAS) és a szelektív hulladékgyűjtő magatartásra nincs szignifikáns hatással
- A takarékos vásárlásokkal (TAKVAS) és az energiatakarékos tevékenységek (ETAK) mindegyikével negatívan korrelál

Hipotézisek

H5: Az észlelt befolyásoló képesség pozitívan korrelál a környezettudatos tevékenységekkel, vagyis minél kevésbé érzi úgy valaki, hogy az egyes emberek nem képesek hatékonyan tenni semmit a környezeti problémák megoldásának érdekében, annál inkább foglalkozik környezetbarát tevékenységekkel.

- Részben teljesült
- A két állítás a szelektív hulladékgyűjtő magatartásra nincs szignifikáns hatással
- Szignifikánsan és negatívan korrelálnak viszont a környezetbarát (KBVAS) és a takarékos vásárlásokkal (TAKVAS)
- Az energiatakarékos tevékenységekre (ETAK) az egyik állításnak van szignifikáns negatív hatása

Hipotézisek

H6: Az észlelt környezeti felelősség (19. állítás) pozitívan korrelál a környezetbarát tevékenységekkel.

- Maradéktalanul teljesült
- Az észlelt környezeti felelősség mind a környezetbarát vásárlásokkal (KBVAS), mind a takarékos vásárlásokkal (TAKVAS), mind az energiatakarékos tevékenységekkel (ETAK), mind pedig a szelektív hulladékgyűjtő magatartással pozitívan korrelál.

Hipotézisek

H7: A környezettel kapcsolatos általános attitűdök és a környezettudatos tevékenységek közötti korreláció a környezetbarát vásárlások és a szelektív hulladékgyűjtő magatartás esetében erősebb, mint az energiatakarékos cselekvések esetén.

- Nem teljesült
- Az általános környezeti attitűdök éppen az energiatakarékos tevékenységekre (ETAK) és a takarékos vásárlásokra (TAKVAS) hatnak leginkább
- A környezetbarát vásárlásokra (KBVAS) látszólag nincs szignifikáns hatásuk
- A szelektív hulladékgyűjtő magatartással korrelálnak, de gyengén

Hipotézisek

H8: Ma Magyarországon még nem kapcsolódik össze szervesen az energiatakarékosság és a környezetvédelem fogalma, ezért nincs, vagy csak gyenge szignifikáns összefüggés van a két attitűdcsoport között.

- Teljesült
- Valóban szembetűnő a két attitűdcsoport között a nem szignifikáns illetve a gyenge és igen gyenge korrelációk magas aránya

Hipotézisek

H9: Magyarországon a környezetbarát vásárlások közül a bioélelmiszerek és az ökocímkével ellátott termékek preferálása a 30-39 éves, jobb módú, iskolázottabb, város lakó nők körében leggyakoribb.

- Részben teljesült
- Az életkornak nincs szignifikáns hatása a környezetbarát vásárlásokra (KBVAS)
- A vagyoni helyzet szignifikáns hat, még hozzá a várt irányban
- Az iskolázottságnak is szignifikáns hatása van, a várt irányban
- A településtípus befolyása nem egyértelmű

Hipotézisek

H10: Az egyes környezettudatos tevékenységek, tevékenységcsoportok – környezetbarát vásárlások, energiatakarékos tevékenységek, szelektív hulladékgyűjtés – szignifikánsan, és pozitívan korrelálnak egymással.

- Részben teljesült
- A környezetbarát (KBVAS) és a takarékos vásárlások (TAKVAS) szignifikánsan és pozitívan korrelálnak nemcsak egymással, de az energiatakarékos tevékenységekkel (ETAK) is
- A takarékos vásárlások (TAKVAS) és az energiatakarékos tevékenységek (ETAK) a szelektív hulladékgyűjtő magatartással csak részben korrelálnak

Köszönöm a figyelmet!